

“СЛУЦКІЯ ТКАЧЫХІ” МАКСІМА БАГДАНОВІЧА НА БАЛГАРСКОЙ МОВЕ

Успрыняцце літаратурнага твора ў іншанацыянальным асяроддзі ажыццяўляецца галоўным чынам праз мастацкі пераклад. Пры сучасных маштабах культурнага абмена болей ці меней значны твор нацыянальнай літаратуры перакладаецца на іншыя мовы і такім чынам становіцца дасягненнем сусветнага літаратурнага працэсу.

Возьмем для параўнання добра вядомы верш «Слупкія ткачыхі» і прасочым рэалізацыю некаторых асаблівасцяў пераклада. Адна з умоў – суадноснасць з мастацкай структурай арыгінала, гэта значыць аўтарскай канцэпцыяй твора. Яна адлюстроўваецца ў сэнсавых адзінках. У дадзеным вершы іх каля 65-ці. Па ідэйна-эмацыйнаму зместу яго можна падзяліць на дзве часткі. У першай апісваецца праца зняволеных ткачых: ад роднай хаты, бяздольныя, панскі двор, доўгія часіны, забыўшы сон, ткуць тканіны, лад персідскі. У другой — пейзаж: смяецца поле, неба ззяе, вясна, блішча збожжа, ясная даль, сінеюць, срэбрам ззяюць, хвалі ракі, зубчаты бор, цвяток васілька. Тут мы бачым прыцып кантраста: апісанне буйства прыроды і адчуванне няўцешнасці, нуды, руцінай працы ткачых. Паглыбляе яго супрацьстаўленне двух вобразаў: персідскага ўзору як нечага чужога і кветкі васілька — сімвала роднага краю.

Цяпер звернемся да балгарскіх перакладаў верша, якія ў свой час зрабілі Х.Палоў і Н.Вылчаў. Метадам падліка намі вызначана, што ў Х.Папова перададзена 40 сэнсавых адзінак, Н.Вылчава — 22. Асноўныя з іх у першага: от кьши взяти (з дома ўзяты), дома на пана (дом пана), от щастие лишени (шчасця зняволены), часове като години (часы як гады), забравили (забылі), персийски; поле се смее (поле смяецца), небе трепти (небо трышціць), пролетта (вясна), блести на нивите (ніва бляшчыць), синее, сребристи, тъмнеят борове (цямнее лес), метличино цветче (васілёк квітнее). У Н.Вылчава знаходзім: далеч от кьши (далёка ад хаты), забравили (забылі),

т'кат-т'кат (ткуць-ткуць), персыйскі мотив (персідскі матыў), колани (пояс), смеят в'н полята (смяюцца ў полі), пяят (пяюць), пролетта (вясна), р'ж се люшка (жыта сцелецца), сани, искрят, метличинка (васілёк). Акрамя гэтага у Н.Вылчава дадзены вобразы, якіх няма ў арыгінале — ницелкі, б'рдо (часткі ткацкага станка), колани *слуцкі, крайслуцка*, што ўказвае на месца дзеяння — Слуцк. Максім Багдановіч толькі ў назве завастрае на гэтым увагу. Можна адзначыць, што апушчаны некаторыя пейзажныя замалёўкі (адсутнічаюць вобразы сіяючага неба, ззяючых халодным срэбрам хваль, зубчатага бора і г.д.) Як бачым, Найдан Вылчаў робіць акцэнт на ідэйна-эмацыйным змесце лірыкі беларускага мастака, пагэтакму шмат лексічных недакладнасцяў. Пераклады Вылчава можна назваць вольнымі перастварэннямі, дзе арыгінальная аўтарская ідэя захавана, але сродкі выяўлення і вобразная сістэма падвяргаюцца пэўным зменам.

Папоў жа пайшоў за Багдановічам і наказаў кантраст дзвюх з'яў: буйства прыроды за вокнамі і цяжкай працы ткачых. Тут, як і ў арыгінале, можна адчуць шматкаляровасць ў апісанні прыроды, прасачыць сінтаксічную дынаміку (такое багацце дзеясловаў). Праз пераклад Хрыста Папова Багдановіч успрымаецца не толькі як паэт, які раскрывае сацыяльную тэматыку ў сваёй творчасці, але і як мастак пачатку ХХ стагоддзя, з характэрнымі для таго часу мастацкімі прыёмамі сімвалістычнага напрамку (яркая каляровасць, роля сімвалаў). Папоў убачыў у паэзіі Багдановіча асаблівую чуллівасць, дасканаласць форм. Гэта ўскосна даказвае знешні воблік зборніку “Златні струні” з нежным дзявочым тварам на вокладцы. Ён адразу настройвае чытача на пэўны лад – сустрэчу з Паэтам, які ўстаўляе прыгажосць і свабоду, гармонію чалавека з прыродай.

Мастацкі пераклад мае два бакі: ён уяўляе не толькі «пераклад» твора з адной мовы на іншую, але і «перавод» яго з адной нацыянальнай культуры ў другую. І ступень успрымання чытачом дадзенага твора шмат у чым залежыць ад перакладчыка, ад таго, наколькі тэкст выклікаў у ім водгук і суаднёсся з душэўным настроем, што дазваляе глыбей пранікнуць у нацыянальныя асаблівасці перакладчага матэрыялу і знайсці адэкватныя выразы ва ўласнай мове.

Літаратура

1. **Багдановіч Максім.** Златні струні. Превод от Христо Попов. – София, 1984.
2. **Багдановіч Максім.** Поўны збор твораў. У 3 т. Т.1. Вершы, паэмы, пераклады, наследванні, чарнавыя накіды. – Мн., 1992.
3. **В'лчев Найдан.** Беларуска-мая тетрадка. Избрани преводи. – Мн., 2000.